

○ คำพิพากษา
(ฟ้องตรง)

(ต. ๒๒)

คดีหมายเลขดำที่ พร. ๒๔/๒๕๖๓
คดีหมายเลขแดงที่ พร. ๑ /๒๕๖๔

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ศาลปกครองสูงสุด

วันที่ ๕ เดือน มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๖๘

นางสาวเบญจมาภรณ์ นิवास

ผู้ฟ้องคดี

สำเนาถูกต้อง

๗

✓ (นางเจริญยิ่ง ทิมประทุม)
เจ้าหน้าที่ศาลปกครองชำนาญการ

/นายสุรเกียรติ...

ระหว่าง

กระทรวงศึกษาธิการ ที่ ๑

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ที่ ๒

ผู้ถูกฟ้องคดี

เรื่อง คดีพิพาทเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมายของกฎที่ออกโดยคณะรัฐมนตรี หรือโดย
ความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี

คดีนี้ผู้ฟ้องคดีทั้งสิบสามฟ้องว่า ผู้ฟ้องคดีทั้งสิบสามได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายจากการที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ ออกกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๘) ออกตามความในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ ซึ่งกำหนดว่า ให้ยกเลิกความในข้อ (๑) ของข้อ ๑ แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๑๕) ออกตามความในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ และกำหนดให้การแต่งกาย และความประพฤติของนักเรียนชายที่ตัดผมหรือไว้ผมยาวจนด้านข้างและด้านหลังยาวเลยตีนผมหรือไว้หนวดไว้เครา และนักเรียนหญิงที่ตัดผมหรือไว้ผมยาวเลยต้นคอ ถือว่าไม่เหมาะสมแก่สภาพของนักเรียน ตามความในข้อ ๔ แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ซึ่งข้อกำหนดดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมความประพฤติและการแต่งกายของนักเรียนให้เป็นไปตามความต้องการของรัฐบาลทหาร จึงเห็นว่า กฎกระทรวงดังกล่าวมีข้อกำหนดที่ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และเป็นการเลือกปฏิบัติ โดยการจำแนกบุคคลตามเพศสภาพเป็นนักเรียนชายและนักเรียนหญิง แล้วกำหนดเรื่องทรงผมสำหรับบุคคลเพศชายและเพศหญิงให้แตกต่างกัน โดยนักเรียนชายถูกบังคับให้ไว้ผมสั้นห้ามเลยตีนผม ในขณะที่นักเรียนหญิงสามารถไว้ผมยาวกว่าได้ และกีดกันบุคคลที่มีเพศวิถีไม่ตรงกับเพศสภาพตามกำเนิดและบุคคลที่มีสภาวะเพศกำกวม และกฎกระทรวงดังกล่าวยังให้อำนาจสถานศึกษาควบคุมและจำกัดการไว้ทรงผม สีสันของเส้นผม หนวดเครา จึงมีลักษณะเนื้อหาเป็นกฎที่ละเมิดศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์ ทำลายอิสระในการเลือกและควบคุมเนื้อตัว

สำเนาถูกต้อง

(นางเจริญยิ่ง ทิมประทุม)

เจ้าหน้าที่ศาลปกครองชำนาญการ

/ร่างกาย...

ร่างกายของผู้ฟ้องคดีทั้งสิบสาม กฎกระทรวงดังกล่าวจึงมีเนื้อหาที่ขัดกับมาตรา ๒๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และหลักกฎหมายปกครองทั่วไป อีกทั้ง ส่งผลกระทบต่อเสรีภาพในการพัฒนาบุคลิกภาพและสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย จำกัดความคิดของนักเรียนและจำกัดการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ทางสังคม และยังนำมาซึ่งการลงโทษนักเรียนที่ไม่ปฏิบัติตามกฎที่มีลักษณะการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กฎกระทรวงดังกล่าวจึงไม่ชอบด้วยหลักสัดส่วน เนื่องจากก่อให้เกิดความเสียหายแก่สิทธิเสรีภาพและประโยชน์ของบุคคลมากกว่าประโยชน์สาธารณะ ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๖ บัญญัติว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรา ๗ บัญญัติว่า ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์... มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

ขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งเพิกถอนกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๘) ลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๑๘ ออกตามความในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕

ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ให้การว่า กฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๘) ออกตามความในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ เป็นกฎกระทรวงที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามข้อ ๔ และข้อ ๑๑ แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ดังกล่าว เมื่อประกาศของคณะปฏิวัติออกโดยคณะปฏิวัติ ซึ่งเป็นรัฐอธิปไตย จึงมีอำนาจออกกฎหมายได้ ประกาศของคณะปฏิวัติจึงถือเป็นกฎหมาย ดังนั้น กฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๘) จึงเป็นกฎที่ออกโดยมีกฎหมายให้อำนาจ มิใช่กฎที่ออกโดยอาศัยฐานทางกฎหมายที่ผิดพลาดตามที่ผู้ฟ้องคดีกล่าวอ้าง ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ได้กำหนดเกี่ยวกับทรงผมของนักเรียนไว้ในกฎกระทรวง ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๑๕) ลงวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๑๕ ออกตามความในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ โดยข้อ ๑ กำหนดว่า การแต่งกาย และความประพฤติดังต่อไปนี้ ถือว่าไม่เหมาะสมแก่สภาพของนักเรียน ตามความในข้อ ๔ แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ (๑) นักเรียนชายไว้ผมยาว โดยไว้ผมข้างหน้าและกลางศีรษะยาวเกิน ๕ เซนติเมตร และชายผมรอบศีรษะไม่ตัดเกรียน ขิดผิวหนัง หรือไว้หนวดเครา นักเรียนหญิงตัดผมหรือไว้ผมยาวเลยต้นคอ หากโรงเรียนหรือสถานศึกษาได้อนุญาตให้ไว้ยาวเกินกว่านั้นก็ไม่นับให้เรียบร้อย ซึ่งกฎกระทรวงดังกล่าว

สำเนาถูกต้อง

๑

(นางเจริญยิ่ง ทิมประทุม)

เจ้าหน้าที่ศาลปกครองชำนาญการ

/กำหนด...

กำหนดเรื่องการไว้ทรงผมของนักเรียนไว้ค่อนข้างเคร่งครัด ต่อมา ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ เห็นว่า สมัยนิยมเปลี่ยนไป สมควรผ่อนผันให้นักเรียนชายไว้ผมที่เหมาะสมกับวัย และสภาพของนักเรียน ตามสมัยนิยมได้บ้าง จึงได้ออกกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๘) ออกตามความใน ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ โดยยกเลิกข้อความใน (๑) ของข้อ ๑ แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๑๕) ดังกล่าว และให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน “ข้อ ๑ กำหนดว่า การแต่งกาย และความประพฤติดังต่อไปนี้ ถือว่าไม่เหมาะสมแก่สภาพ ของนักเรียน ตามความในข้อ ๔ แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ (๑) นักเรียนชาย ตัดผมหรือไว้ผมยาวจนด้านข้างและด้านหลังยาวเลยตีนผมหรือไว้หนวดไว้เครา นักเรียนหญิง ตัดผมหรือไว้ผมยาวเลยต้นคอ หากทางโรงเรียนหรือสถานศึกษาได้อนุญาตให้ไว้ผมยาว เกินกว่านั้นก็ไม่วบให้เรียบร้อย นักเรียนใช้เครื่องสำอางหรือสิ่งปลอมเพื่อการเสริมสวย” บทบัญญัติดังกล่าวเป็นการยกเลิกข้อกำหนดให้นักเรียนชายไว้ผมข้างหน้าและกลางศีรษะยาวเกิน ๕ เซนติเมตร และชายผมรอบศีรษะไม่ตัดเกรียนชิดผิวหนัง โดยกำหนดแต่เพียงห้ามนักเรียนชาย ไว้ผมยาวจนด้านข้างและด้านหลังยาวเลยตีนผม เช่น แบบทรงผมรองทรง จึงถือได้ว่า กฎกระทรวงดังกล่าวมีความยืดหยุ่นเกี่ยวกับการไว้ทรงผมนักเรียนพอสมควร แต่มิได้ หมายความว่าให้ไว้ผมยาวได้ตามใจชอบ โดยให้พิจารณาตามความเหมาะสมแก่สภาพการเป็น นักเรียนประกอบด้วย ซึ่งมีได้ทำให้ผู้ฟ้องคดีทั้งสิบสามถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และจำกัด สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายเกินสมควรแก่เหตุ และกฎกระทรวงดังกล่าวมีผลใช้บังคับ กับนักเรียนทุกคน มิได้ใช้บังคับแต่เฉพาะกับผู้ฟ้องคดีทั้งสิบสามเท่านั้น ประกอบกับกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๘) ก็ได้ระบุเหตุผลความจำเป็นว่า เนื่องจากสมัยนิยมเปลี่ยนไป สมควรผ่อนผัน ให้นักเรียนชายไว้ผมที่เหมาะสมกับวัยและสภาพของนักเรียนตามสมัยนิยมได้บ้าง จึงจำเป็นต้อง ออกกฎกระทรวงฉบับนี้ ซึ่งเป็นไปตามมาตรา ๒๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ แล้ว ต่อมา เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งกำหนดเกี่ยวกับหลักปฏิบัติต่อด็ก การสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริม ความประพฤติเด็ก ซึ่งตามความในมาตรา ๓ (๑) กำหนดให้ยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ แต่บทเฉพาะกาล มาตรา ๘๘ บัญญัติว่า บรรดากฎกระทรวง ข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามความในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๙๔ ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๕ และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ ให้คงใช้บังคับต่อไปได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ จนกว่า จะมีการออกกฎกระทรวง ข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งตามพระราชบัญญัตินี้ เมื่อยังไม่มีกฎหมายที่ใช้บังคับในเรื่องการแต่งกายและทรงผมของนักเรียนกำหนดไว้

สำเนาถูกต้อง

๑

(นางเจริญยิ่ง ทิมประทุม)

เจ้าหน้าที่ศาลปกครองชำนาญการ

โดยเฉพาะ...

โดยเฉพาะ การบังคับใช้กฎเกณฑ์เกี่ยวกับการแต่งกายและทรงผมของนักเรียน จึงยังคงมี
 กฎกระทรวง ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๑๕) ลงวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๑๕ และกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒
 (พ.ศ. ๒๕๑๘) ลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๑๘ ออกตามความในข้อ ๔ และข้อ ๑๑ แห่งประกาศ
 ของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ เท่านั้น ที่ยังคงมีผลใช้บังคับ
 ต่อไป ซึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ได้ออกกฎกระทรวงเรื่องความประพฤติ
 และการลงโทษเพิ่มเติม คือ กฎกระทรวงกำหนดความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา
 พ.ศ. ๒๕๔๘ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๖๒ และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการลงโทษ
 นักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๘ แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖
 และกฎกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัติดังกล่าวมิได้กำหนดเรื่องการไว้ทรงผมนักเรียนไว้
 การไว้ทรงผมของนักเรียนจึงต้องเป็นไปตามที่กฎกระทรวง ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๑๕) ลงวันที่
 ๒๘ มิถุนายน ๒๕๑๕ และกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๘) ลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๑๘
 ออกตามความในข้อ ๔ และข้อ ๑๑ แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่
 ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ กำหนดไว้ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ได้เคยเสนอร่างกฎกระทรวง
 กำหนดความประพฤติ การแต่งกาย และแบบทรงผมนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. ... ไปยัง
 คณะรัฐมนตรี แต่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีแจ้งว่า ร่างกฎกระทรวงดังกล่าวจะไม่สอดคล้อง
 กับมาตรา ๖๔ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ เนื่องจากมาตรา ๖๔ มิได้กล่าวถึง
 เรื่องทรงผมหรือเรื่องการแต่งกายของนักเรียนหรือนักศึกษาไว้ด้วย และมาตรา ๘๕ ซึ่งเป็น
 บทกำหนดโทษของมาตรา ๖๔ กำหนดโทษทางอาญาไว้ ซึ่งการฝ่าฝืนระเบียบเกี่ยวกับทรงผม
 ไม่ร้ายแรงถึงขนาดที่ต้องมีบทกำหนดโทษในทางอาญา การอ้างอิงมาตรา ๖๔ มาเป็นฐาน
 ในการออกระเบียบกำหนดการไว้ทรงผมจึงไม่เหมาะสม ต่อมา สำนักงานปลัดกระทรวง
 ศึกษาธิการได้จัดการประชุมร่วมกับหลายหน่วยงาน และผู้แทนจากโรงเรียนต่างๆ เพื่อยกร่าง
 ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียนนักศึกษา และมีการนำ
 ร่างระเบียบฯ ไปรับฟังความคิดเห็นจากนักเรียนนักศึกษา ระหว่างวันที่ ๒๐ สิงหาคม ถึง
 ๑๕ กันยายน ๒๕๖๒ หลังจากนั้น ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ ได้ออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย
 การไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓ โดยอาศัยอำนาจพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ
 กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ ใช้มาตรการภายในเพื่อบังคับใช้
 ระหว่างผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ กับสถานศึกษาในสังกัดหรือในกำกับดูแล เพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติ
 เป็นมาตรฐานกลาง กำหนดข้อปฏิบัติและข้อห้ามปฏิบัติในการไว้ทรงผมของนักเรียน
 ที่มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน รวมทั้งการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
 ซึ่งได้กำหนดข้อปฏิบัติเกี่ยวกับทรงผม โดยนักเรียนชายจะไว้ผมสั้นหรือผมยาวก็ได้

สำเนาถูกต้อง

๑.

(นางเจริญียง ทิมประทุม)

เจ้าหน้าที่ศาลปกครองชำนาญการ

/กรณีไว้...

กรณีไว้ผมยาวด้านข้าง ด้านหลังต้องยาวไม่เลยตีนผม ด้านหน้าและกลางศีรษะเป็นไปตามความเหมาะสมและเรียบร้อย นักเรียนหญิงจะไว้ผมสั้นหรือยาวก็ได้ กรณีไว้ผมยาวให้เป็นไปตามความเหมาะสมและรวบให้เรียบร้อย เป็นการวางหลักการตามกฎกระทรวงเดิมเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและยืดหยุ่นตามสมควรของแต่ละช่วงวัยของแต่ละระดับการศึกษา เนื่องจากมีความจำเป็นต้องคุ้มครองสิทธิของนักเรียนและกำหนดมาตรฐานกลางมิให้สถานศึกษาปฏิบัตินอกเหนือจากที่กำหนดไว้ และกำหนดข้อห้ามปฏิบัติของนักเรียน โดยห้ามตัดผมย้อมสีผมให้ผิดไปจากเดิม ไว้หวดหรือเครา หรือการกระทำอื่นใดซึ่งไม่เหมาะสมกับสภาพการเป็นนักเรียน เช่น การตัดแต่งทรงผมเป็นรูปทรงสัญลักษณ์ หรือเป็นลวดลาย เนื่องจากไม่เหมาะสมกับสถานภาพการเป็นนักเรียน ดังนั้น ผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสองได้พยายามแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการไว้ทรงผมมาโดยตลอดแม้จะมีข้อขัดข้องอยู่บ้าง แต่ในที่สุดก็สามารถออกเป็นระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓ แต่โดยเหตุที่ระเบียบดังกล่าวออกโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งมีได้ออกโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๖๔ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ จึงมีผลทำให้กฎกระทรวงฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๘) ลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๑๘ มิได้สิ้นผลบังคับใช้ไปตามมาตรา ๘๘ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ แต่ยังคงมีผลใช้บังคับอยู่จนปัจจุบัน ส่วนที่ผู้ฟ้องคดีทั้งสองสืบกล่าวอ้างว่า กฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๘) เป็นกฎที่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เนื่องจากมีลักษณะกีดกันบุคคลที่มีเพศวิถีไม่ตรงกับเพศสภาพตามกำเนิดนั้น ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ เห็นว่า กฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๘) ดังกล่าว มีความยืดหยุ่นเกี่ยวกับการไว้ทรงผมของนักเรียนพอสมควร เนื่องจากสภาพสังคมวิทยาของนักเรียนหญิงและชายในสังคมไทยมีลักษณะที่แตกต่างกัน วิญญาณชนทั่วไปในสังคมไทยมีความรับรู้และเข้าใจว่าการที่นักเรียนหญิงไว้ผมยาวที่มีลักษณะเลยตีนผมมาน้อยเพียงใดถือได้ว่าเป็นความเหมาะสมกับสถานภาพการเป็นนักเรียน สำหรับนักเรียนชาย การไว้ผมสั้นหรือยาวที่มีลักษณะไม่เลยตีนผมถือได้ว่าเป็นความเหมาะสมกับสถานภาพการเป็นนักเรียน ซึ่งในการออกกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ นี้ คำนึงถึงสมัยนิยมที่เปลี่ยนไปโดยได้ผ่อนผันให้นักเรียนชายไว้ผมที่เหมาะสมกับวัยและสภาพของนักเรียนตามสมัยนิยม จึงถือว่าเป็นธรรมแล้ว ส่วนที่ผู้ฟ้องคดีอ้างว่า การออกกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๘) เป็นกฎที่ขัดกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ นั้น ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ให้การว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นกฎหมายที่มีความมุ่งหมายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของชาติ หลักการเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา ระบบการศึกษา แนวทางการจัดการศึกษา การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ

สำเนาถูกต้อง

๑.

(นางเจริญยิ่ง ทิมประทุม)

เจ้าหน้าที่ศาลปกครองชำนาญการ

/องค์กร...

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาครู
คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา เทคโนโลยี
เพื่อการศึกษา มิได้กำหนดเรื่องเครื่องแต่งกาย การไว้ทรงผมของนักเรียน ส่วนกฎกระทรวง
ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๘) ลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๑๘ ออกตามความในข้อ ๔ และข้อ ๑๑
แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ มิได้มีเนื้อหา
เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แต่อย่างใด กฎกระทรวงดังกล่าว
จึงไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าว นอกจากนี้ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑
เห็นว่า ผู้ฟ้องคดีทั้งสามนำคดีมาฟ้องเมื่อพ้นระยะเวลาการฟ้องคดี เมื่อกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒
(พ.ศ. ๒๕๑๘) ลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๑๘ ออกตามความในข้อ ๔ และข้อ ๑๑ แห่งประกาศ
ของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา
เมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๑๘ ผู้ฟ้องคดีทั้งสามจึงตกอยู่ใต้บังคับของกฎกระทรวงฉบับนี้
ตั้งแต่วันแรกที่เริ่มเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งนักเรียน
ที่เข้าสู่ระบบการศึกษาภาคบังคับจะต้องมีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดจนถึงอายุย่างเข้าปีที่สิบหก
หากนับแต่วันดังกล่าวถึงวันที่ผู้ฟ้องคดีทั้งสามยื่นฟ้องคดีต่อศาลปกครองสูงสุดเมื่อวันที่ ๘
ตุลาคม ๒๕๖๓ กรณีจึงเป็นการฟ้องคดีเมื่อพ้นกำหนดเวลาเก้าสิบวันนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้เหตุ
แห่งการฟ้องคดี ตามมาตรา ๔๙ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดี
ปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ แล้ว

ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ ให้การโดยมีสาระสำคัญเช่นเดียวกับคำให้การของผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑

ศาลปกครองสูงสุดออกนั่งพิจารณาคดีครั้งแรกเมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๖๘
โดยได้รับฟังสรุปข้อเท็จจริงของตุลาการเจ้าของสำนวน และคำชี้แจงด้วยวาจาประกอบคำแถลงการณ์
เป็นหนังสือของตุลาการผู้แถลงคดี

ศาลปกครองสูงสุดได้ตรวจพิจารณาพยานหลักฐานในคำฟ้อง คำให้การ คำคัดค้าน
คำให้การ คำให้การเพิ่มเติม และพยานหลักฐานอื่นจากการแสวงหาข้อเท็จจริงของศาลแล้ว

ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า เมื่อวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๑๕ จอมพลถนอม กิตติขจร
หัวหน้าคณะปฏิวัติ ได้ออกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ โดยระบุว่า นักเรียนและนักศึกษา
เป็นเยาวชนที่กำลังสร้างสมคุณสมบัตินี้ทั้งในด้านความรู้ ความคิดและคุณธรรม พร้อมทั้งจะ
รับมรดกตกทอดจากผู้ใหญ่เป็นพลเมืองดีมีประโยชน์แก่ประเทศชาติในอนาคต นักเรียน
และนักศึกษาควรจะได้รับ การอบรมดูแลใกล้ชิดจากบิดามารดา ผู้ปกครองและครูอาจารย์
เพื่อเป็นบุตรที่ดีของบิดามารดา เป็นศิษย์ที่ดีของครู อยู่ในโอวาทคำสั่งสอนรวมทั้งอยู่ในระเบียบ
ประเพณีและกฎหมายของบ้านเมือง เป็นการสมควรจะส่งเสริมและคุ้มครองความประพฤติ

สำเนาถูกต้อง

๙ -

(นางเจริญยิ่ง ทิมประทุม)
เจ้าหน้าที่ศาลปกครองชำนาญการ

/การแต่งกาย...

การแต่งกาย และจรรยาบรรณให้รัดกุมยิ่งขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งข้อ ๔ ของประกาศของคณะปฏิวัติดังกล่าว กำหนดว่า นักเรียนและนักศึกษาต้องประพฤติตน อยู่ในระเบียบวินัยของโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่ตนสังกัดอยู่ และต้องแต่งกายหรือ แต่งเครื่องแบบตามระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนและสถานศึกษา หรือตามที่กฎหมายกำหนด นักเรียนและนักศึกษาต้องไม่แต่งกายหรือประพฤติตนไม่สมควรแก่วัย หรือไม่เหมาะสม แก่สภาพของนักเรียนและนักศึกษา ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และข้อ ๑๑ กำหนดว่า ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ... มีอำนาจออกกฎกระทรวงและระเบียบเพื่อปฏิบัติการ ตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ ซึ่งผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ ได้ออกกฎกระทรวง ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๑๕) ลงวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๑๕ ออกตามความในประกาศของคณะปฏิวัติฉบับดังกล่าว โดยมีสาระสำคัญในการส่งเสริมและคุ้มครองความประพฤติ จรรยาบรรณ และการแต่งกาย ของนักเรียนและนักศึกษา ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน และกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๘) ลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๑๘ ซึ่งออกมาแก้ไขความในข้อ ๑ (๑) ของกฎกระทรวง ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๑๕) มีสาระสำคัญกำหนดห้ามนักเรียนชายตัดผมหรือไว้ผมยาวจนด้านข้าง และด้านหลังยาวเลยตีนผมหรือไว้หนวดไว้เครา ห้ามนักเรียนหญิงตัดผมหรือไว้ผมยาวเลยต้นคอ หากทางโรงเรียนหรือสถานศึกษาได้อนุญาตไว้ผมยาวเกินกว่านั้น ต้องรวบให้เรียบร้อย รวมทั้งห้ามนักเรียนใช้เครื่องสำอางหรือสิ่งปลอมเพื่อการเสริมสวย ต่อมา เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ได้มีประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งมาตรา ๓ บัญญัติว่า ให้ยกเลิก (๑) ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ (๒) ประกาศของ คณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๙๔ ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๕ มาตรา ๒๒ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า การปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใด ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญและไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติ โดยไม่เป็นธรรม และมาตรา ๘๘ บัญญัติว่า บรรดา กฎกระทรวง ข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามความในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๙๔ ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๕ และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ ให้คงใช้บังคับต่อไปได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าจะมีการออก กฎกระทรวง ข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งตามพระราชบัญญัตินี้ ต่อมา ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ ได้มีหนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่ ศธ ๐๒๐๙/๑๘๙ ลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๕๖ เรื่อง ซ่อมความเข้าใจเกี่ยวกับทรงผมของนักเรียน โดยแจ้งหัวหน้าส่วนราชการที่มีสถานศึกษา ในสังกัดว่า ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๑๕ ได้ถูกยกเลิก โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ แต่กฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๘) ออกตามความในประกาศของคณะปฏิวัติดังกล่าว ยังคงใช้บังคับต่อไปตามบทเฉพาะกาล

สำเนาถูกต้อง

๑.

(นางเจริญยิ่ง ทิมประทุม)

เจ้าหน้าที่ศาลปกครองชำนาญการ

ในมาตรา ๘๘...

ในมาตรา ๘๘ แห่งพระราชบัญญัตินั้น จึงให้สถานศึกษาปฏิบัติเกี่ยวกับทรงผมของนักเรียนเป็นแนวทางเดียวกัน โดยนักเรียนชายให้ไว้ผมสั้นหรือยาวก็ได้ หากไว้ผมยาว ด้านข้างและด้านหลังต้องยาวไม่เลยตีนผม เช่น แบบทรงผมรองทรง นักเรียนหญิงให้ไว้ผมสั้นหรือผมยาวก็ได้ กรณีไว้ผมยาวก็ให้รวบให้เรียบร้อย และผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ อยู่ระหว่างพิจารณาปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสม ต่อมา เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ถึง ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ได้จัดให้มีการประชุมพิจารณาทบทวนความเหมาะสมของกฎหมายที่มีผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ เป็นผู้รักษาการ และเห็นสมควรปรับปรุงแก้ไข กฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๘) ออกตามความในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ ให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ จึงได้ออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓ ให้มีผลบังคับตั้งแต่วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๓ โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งข้อ ๔ กำหนดว่า นักเรียนต้องปฏิบัติตนเกี่ยวกับการไว้ทรงผม ดังนี้ (๑) นักเรียนชายจะไว้ผมสั้นหรือผมยาวก็ได้ กรณีไว้ผมยาวด้านข้างด้านหลังต้องยาวไม่เลยตีนผม ด้านหน้าและกลางศีรษะเป็นไปตามความเหมาะสมและเรียบร้อย (๒) นักเรียนหญิงจะไว้ผมสั้นหรือยาวก็ได้ กรณีไว้ผมยาวให้เป็นไปตามความเหมาะสมและรวบให้เรียบร้อย ข้อ ๕ กำหนดว่า นักเรียนต้องห้ามปฏิบัติตน ดังนี้ (๑) ดัดผม (๒) ย้อมสีผมให้ผิดไปจากเดิม (๓) ไว้หวดหรือเครา (๔) การกระทำอื่นใดซึ่งไม่เหมาะสมกับสภาพการเป็นนักเรียน เช่น การตัดแต่งทรงผมเป็นรูปทรงสัญลักษณ์หรือเป็นลวดลาย ข้อ ๗ วรรคหนึ่งกำหนดว่า ภายใต้บังคับข้อ ๔ ให้สถานศึกษาโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาหรือคณะกรรมการบริหารโรงเรียนวางระเบียบเกี่ยวกับการไว้ทรงผมของนักเรียนที่มีความเฉพาะเจาะจงได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ วรรคสอง กำหนดว่า การดำเนินการตามวรรคหนึ่งให้ยึดถือหลักความเหมาะสมในการพัฒนาบุคลิกภาพที่ดีของนักเรียน และการมีส่วนร่วมของนักเรียน สถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชนท้องถิ่น ซึ่งผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ได้แจ้งแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับระเบียบกระทรวงดังกล่าวไปยังสถานศึกษาในสังกัดหรือกำกับดูแลทราบและถือปฏิบัติ ผู้ฟ้องคดีทั้งสิบสามซึ่งเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษาสังกัดผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ เห็นว่า กฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๘) ออกตามความในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ ยังคงมีผลใช้บังคับ และเป็นฐานอำนาจในการออกระเบียบและคำสั่งต่างๆ ที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิพื้นฐานของนักเรียนรวมทั้งผู้ฟ้องคดีทั้งสิบสาม จึงมีหนังสือลงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๓ ขอให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ ยกเลิกกฎกระทรวง ฉบับดังกล่าว แต่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ มิได้มีการดำเนินการตามของผู้ฟ้องคดีทั้งสิบสามร้องขอ

สำเนาถูกต้อง

๑-

(นางเจริญยิ่ง ทิมประทุม)

เจ้าหน้าที่ศาลปกครองชำนาญการ

/ผู้ฟ้องคดี...

ผู้ฟ้องคดีทั้งสิบสามจึงนำคดีมาฟ้องต่อศาล โดยมีคำขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งเพิกถอน
กฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๘) ลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๑๘ ออกตามความในประกาศ
ของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ ดังกล่าว และในระหว่าง
การพิจารณาของศาล ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ ได้ออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการยกเลิก
ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓ พ.ศ. ๒๕๖๖
ลงวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๖ ให้ยกเลิกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผม
ของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓ ตั้งแต่วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา
เล่ม ๑๔๐ ตอนพิเศษ ๒๓ ง วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

ศาลปกครองสูงสุดได้ตรวจพิจารณากฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง
ประกอบด้วยแล้ว

คดีมีประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยว่า กฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๘) ลงวันที่ ๖
มกราคม ๒๕๑๘ ออกตามความในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน
พ.ศ. ๒๕๑๕ ที่กำหนดว่า “การแต่งกาย และความประพฤติดังต่อไปนี้ ถือว่าไม่เหมาะสม
แก่สภาพของนักเรียน ตามความในข้อ ๔ แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒
(๑) นักเรียนชายตัดผมหรือไว้ผมยาวจนด้านข้างและด้านหลังยาวเลยตีนผมหรือไว้หนวดไว้เครา
นักเรียนหญิงตัดผมหรือไว้ผมยาวเลยต้นคอ หากทางโรงเรียนหรือสถานศึกษาได้อนุญาตให้
ไว้ผมยาวเกินกว่านั้น ก็ไม่รวบให้เรียบร้อย นักเรียนใช้เครื่องสำอางหรือสิ่งปลอมเพื่อการเสริมสวย”
เป็นกฎที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือไม่

โดยที่ผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสองโต้แย้งในประเด็นเงื่อนไขการฟ้องคดีว่า ผู้ฟ้องคดีทั้งสิบสาม
ซึ่งขณะฟ้องคดีมีอายุประมาณ ๑๕ - ๑๘ ปี อยู่ภายใต้บังคับของกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒
(พ.ศ. ๒๕๑๘) ตั้งแต่วันที่ผู้ฟ้องคดีทั้งสิบสามเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ เมื่ออายุประมาณ
๖ - ๗ ปี คือ ราว พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔ ซึ่งหากนับแต่วันดังกล่าวถึงวันที่นำคดีมาฟ้องต่อศาล
เมื่อวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๖๓ ย่อมเป็นการนำคดีมาฟ้องเมื่อล่วงเลยกำหนดระยะเวลา ๙๐ วัน นับแต่
วันที่รู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดีตามมาตรา ๔๙ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณา
คดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ศาลปกครองสูงสุดจึงไม่อาจรับคำฟ้องของผู้ฟ้องคดีทั้งสิบสาม
ไว้พิจารณาได้ คดีจึงมีประเด็นที่ต้องวินิจฉัยในประเด็นก่อนว่า ศาลปกครองสูงสุดสามารถ
รับคำฟ้องของผู้ฟ้องคดีทั้งสิบสามไว้พิจารณาพิพากษาได้ หรือไม่

พิเคราะห์แล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณา
คดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔๙ บัญญัติว่า การฟ้องคดีปกครองจะต้องยื่นฟ้องภายใน
เก้าสิบวันนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี หรือนับแต่วันที่พ้นกำหนดเก้าสิบวัน

สำเนาถูกต้อง

๗

(นางเจริณีย์ หิมประทุม)

เจ้าหน้าที่ศาลปกครองชำนาญการ

/นับแต่...

นับแต่วันที่ผู้ฟ้องคดีได้มีหนังสือร้องขอต่อหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดและไม่ได้รับหนังสือชี้แจงจากหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือได้รับแต่เป็นคำชี้แจงที่ผู้ฟ้องคดีเห็นว่าไม่มีเหตุผล แล้วแต่กรณี เว้นแต่จะมีบทกฎหมายเฉพาะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น และมาตรา ๕๒ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า การฟ้องคดีปกครองที่เกี่ยวกับการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ หรือสถานะของบุคคลจะยื่นฟ้องคดีเมื่อใดก็ได้ วรรคสอง บัญญัติว่า การฟ้องคดีปกครองที่ยื่นเมื่อพ้นกำหนดเวลาการฟ้องคดีแล้ว ถ้าศาลปกครองเห็นว่าคดีที่ยื่นฟ้องนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมหรือมีเหตุจำเป็นอื่น โดยศาลเห็นเองหรือคู่กรณีมีคำขอ ศาลปกครองจะรับไว้พิจารณาก็ได้ และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๑๕ ข้อ ๒ บัญญัติว่า ในประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ “นักเรียน” หมายความว่า บุคคลซึ่งกำลังรับการศึกษา ระดับประถมศึกษา หรือมัธยมศึกษา ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ อยู่ในโรงเรียนของรัฐบาล โรงเรียนเทศบาล โรงเรียนประชาบาล หรือโรงเรียนราษฎร์... พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๔ ได้นิยามคำว่า “การศึกษาภาคบังคับ” หมายความว่า การศึกษาชั้นปีที่หนึ่งถึงชั้นปีที่เก้าของการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ และนิยามคำว่า “เด็ก” หมายความว่า เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดจนถึงอายุย่างเข้าปีที่สิบหก... ข้อเท็จจริงปรากฏว่า เมื่อวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๑๘ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ ได้ออกกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๘) ซึ่งออกตามความในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๑๕ และประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๑๘ โดยมีสาระสำคัญกำหนดห้ามนักเรียนชายตัดผมหรือไว้ผมยาวจนด้านข้างและด้านหลังยาวเลยตีนผมหรือไว้หนวดไว้เครา ห้ามนักเรียนหญิงตัดผมหรือไว้ผมยาวเลยต้นคอ หากทางโรงเรียนหรือสถานศึกษาได้อนุญาตให้ไว้ผมยาวเกินกว่านั้น ต้องรวบให้เรียบร้อย รวมทั้งห้ามนักเรียนใช้เครื่องสำอางหรือสิ่งปลอมเพื่อการเสริมสวย ผู้ฟ้องคดีทั้งสิบสามซึ่งเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษาสังกัดผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ เห็นว่า กฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๘) ออกตามความในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ ยังคงมีผลบังคับใช้และเป็นที่มาของอำนาจให้โรงเรียนต่างๆ ควบคุมและจำกัดเสรีภาพในเรื่องการไว้ทรงผม ซึ่งส่งกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และเสรีภาพในร่างกาย จึงมีหนังสือ ลงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๓ ขอให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ ยกเลิกกฎกระทรวงฉบับดังกล่าว แต่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ มิได้ดำเนินการตามคำร้องขอนั้น ต่อมา ผู้ฟ้องคดีทั้งสิบสามจึงนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองสูงสุด ขอให้เพิกถอนกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๘) ลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๑๘ ออกตามความในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ คดีนี้จึงเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับ

สำเนาถูกต้อง

๙

(นางเจริญยิ่ง ทิมประทุม)

เจ้าหน้าที่ศาลปกครองชำนาญการ

/ความชอบ...

ความชอบด้วยกฎหมายของกฎที่ออกโดยคณะรัฐมนตรี หรือโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ตามมาตรา ๑๑ (๒) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองสูงสุด เมื่อกฎกระทรวงดังกล่าวเป็นกฎที่กระทบ ต่อเสรีภาพในร่างกายที่ใช้บังคับกับนักเรียน ซึ่งกำลังศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ทั้งสายสามัญและสายอาชีพเป็นการทั่วไป กรณีจึงเป็นการฟ้องคดีเพื่อขอให้ศาลตรวจสอบ ความชอบด้วยกฎหมายของกฎกระทรวงที่พิพาทซึ่งมีผลใช้บังคับกับนักเรียนทุกคน จึงถือได้ว่าเป็น การยื่นฟ้องคดีเพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลซึ่งเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม ตามมาตรา ๕๒ แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน แม้ผู้ฟ้องคดีทั้งสิบสามจะยื่นฟ้องต่อศาลปกครอง เมื่อพ้นกำหนดเวลาการฟ้องคดีแล้ว ศาลปกครองสูงสุดรับคำฟ้องนี้ไว้พิจารณาได้ ตามมาตรา ๕๒ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ขอโต้แย้งของผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสองฟังไม่ขึ้น

คดีจึงมีประเด็นที่วินิจฉัยในเนื้อหาคดีต่อไปว่า กฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๘) ลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๑๘ ออกตามความในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ ข้อ ๑ ที่กำหนดว่า “การแต่งกาย และความประพฤติดังต่อไปนี้ ถือว่า ไม่เหมาะสมแก่สภาพของนักเรียน ตามความในข้อ ๔ แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ (๑) นักเรียนชายตัดผมหรือไว้ผมยาวจนด้านข้างและด้านหลังยาวเลยตีนผมหรือไว้หนวดไว้เครา นักเรียนหญิงตัดผมหรือไว้ผมยาวเลยต้นคอ หากทางโรงเรียนหรือสถานศึกษาได้อนุญาตให้ ไว้ผมยาวเกินกว่านั้น ก็ไม่รวบให้เรียบร้อย นักเรียนใช้เครื่องสำอางหรือสิ่งปลอมเพื่อการเสริมสวย” นั้น เป็นกฎที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือไม่

พิเคราะห์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง มาตรา ๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใด ของกฎหมาย กฎหรือข้อบังคับ หรือการกระทำใด ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติหรือ การกระทำนั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า การตรากฎหมายที่มีผลเป็น การจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่ รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือ จำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย วรรคสอง บัญญัติว่า กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมาย

สำเนาถูกต้อง

๑

(นางเจริญยิ่ง ทิมประทุม)

เจ้าหน้าที่ศาลปกครองชำนาญการ

ให้ใช้บังคับ...

ให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง มาตรา ๒๘ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๑๕ ระบุว่า โดยที่คณะปฏิวัติพิจารณาเห็นว่า นักเรียนและนักศึกษา เป็นเยาวชนที่กำลังสร้างสมคุณสมบัติทั้งในด้านความรู้ ความคิดและคุณธรรม พร้อมทั้งจะรับ มรดกตกทอดจากผู้ใหญ่เป็นพลเมืองดีมีประโยชน์แก่ประเทศชาติในอนาคต นักเรียนและนักศึกษา ควรจะได้รับการอบรมดูแลใกล้ชิดจากบิดามารดา ผู้ปกครอง และครูอาจารย์ เพื่อเป็นบุตรที่ดี ของบิดามารดา เป็นศิษย์ที่ดีของครู อยู่ในโอวาทคำสั่งสอนรวมทั้งอยู่ในระเบียบประเพณี และกฎหมายของบ้านเมือง เป็นการสมควรจะส่งเสริมและคุ้มครองความประพฤติ การแต่งกาย และจรรยาบรรณให้รัดกุมยิ่งขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน หัวหน้าคณะปฏิวัติ จึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้... ข้อ ๒ กำหนดว่า ในประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ “นักเรียน” หมายความว่า บุคคลซึ่งกำลังรับการศึกษาระดับประถมศึกษา หรือมัธยมศึกษา ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ อยู่ในโรงเรียนของรัฐบาล โรงเรียนเทศบาล โรงเรียนประชาบาล หรือโรงเรียนราษฎร์... ข้อ ๔ กำหนดว่า นักเรียนและนักศึกษาต้องประพฤติตนอยู่ในระเบียบวินัยของโรงเรียนหรือ สถานศึกษาที่ตนสังกัดอยู่ และต้องแต่งกายหรือแต่งเครื่องแบบตามระเบียบข้อบังคับ ของโรงเรียนและสถานศึกษา หรือตามที่กฎหมายกำหนด นักเรียนและนักศึกษาต้องไม่แต่งกาย หรือประพฤติตนไม่สมควรแก่วัย หรือไม่เหมาะสมแก่สภาพของนักเรียนและนักศึกษา ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ข้อ ๑๑ วรรคหนึ่ง กำหนดว่า ให้รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการรักษาการตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ และให้มีอำนาจออก กฎกระทรวงและระเบียบเพื่อปฏิบัติการตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ กฎกระทรวง ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๑๕) ลงวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๑๕ ออกตามความในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๘) ลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๑๘ ข้อ ๑ กำหนดว่า การแต่งกาย และความประพฤติ ดังต่อไปนี้ ถือว่าไม่เหมาะสมแก่สภาพของนักเรียน ตามความในข้อ ๔ แห่งประกาศของ คณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ (๑) นักเรียนชายตัดผมหรือไว้ผมยาวจนด้านข้างและด้านหลัง ยาวเลยตีนผมหรือไว้หนวดไว้เครา นักเรียนหญิงตัดผมหรือไว้ผมยาวเลยต้นคอ หากทางโรงเรียน หรือสถานศึกษาได้อนุญาตให้ไว้ผมยาวเกินกว่านั้น ก็ไม่รวบให้เรียบร้อย นักเรียนใช้เครื่องสำอาง หรือสิ่งปลอมเพื่อการเสริมสวย พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ ระบุในหมายเหตุ ท้ายพระราชบัญญัติว่า โดยที่ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๙๔ ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๕

สำเนาถูกต้อง

๑

(นางเจริญยิ่ง ทิมประทุม)

เจ้าหน้าที่ศาลปกครองชำนาญการ

/ใช้บังคับ...

ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน สาระสำคัญและรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็ก ไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน สมควรกำหนดขั้นตอนและปรับปรุงวิธีการปฏิบัติต่อเด็กให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อให้เด็กได้รับการอุปการะเลี้ยงดูอบรมสั่งสอน และมีพัฒนาการที่เหมาะสม... จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ มาตรา ๓ บัญญัติว่า ให้ยกเลิก (๑) ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ (๒) ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๙๔ ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๕ มาตรา ๔ บัญญัติว่า ในพระราชบัญญัตินี้... “นักเรียน” หมายความว่า เด็กซึ่งกำลังรับการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ทั้งประเภทสามัญศึกษาและอาชีวศึกษาหรือเทียบเท่าอยู่ในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชน... มาตรา ๒๒ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า การปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใด ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ... วรรคสอง บัญญัติว่า การกระทำใดเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก หรือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อเด็กหรือไม่ให้พิจารณาตามแนวทางที่กำหนดในกฎกระทรวง มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการ ดังต่อไปนี้ (๑) กระทำหรือละเว้นการกระทำอันเป็นการทารุณกรรมต่อร่างกายหรือจิตใจของเด็ก... มาตรา ๖๔ บัญญัติว่า นักเรียนและนักศึกษาต้องประพฤติตนตามระเบียบของโรงเรียนหรือสถานศึกษาและตามที่กำหนดในกฎกระทรวง มาตรา ๘๘ บัญญัติว่า บรรดากฎกระทรวง ข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามความในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๙๔ ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๕ และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ ให้คงใช้บังคับต่อไปได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าจะมีการออกกฎกระทรวง ข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งตามพระราชบัญญัตินี้ คดีจึงมีปัญหาที่ต้องพิจารณาว่า เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๐ ตอนที่ ๙๕ ก เมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๔๖ แล้ว กฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๘) ออกตามความในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ นั้น ยังคงมีผลบังคับใช้อยู่หรือไม่ โดยผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสองโต้แย้งว่า บทเฉพาะกาลแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๘๘ บัญญัติว่า บรรดา กฎกระทรวง ข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามความในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๙๔ ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๕ และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ ให้คงใช้บังคับต่อไปได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าจะมีการออกกฎกระทรวง ข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งขณะที่มีการฟ้องคดีนี้ยังไม่มีกฎกระทรวงตามพระราชบัญญัติ

สำเนาถูกต้อง

๙

(นางเจริญยิ่ง ทิมประทุม)

เจ้าหน้าที่ศาลปกครองชำนาญการ

/คุ้มครองเด็ก...

คummings เด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ เกี่ยวกับการไว้ทรงผมของนักเรียน กฎกระทรวง ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๑๕) ออกตามความในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๘) ที่เป็นเหตุแห่งการฟ้องคดีนี้ ยังมีผลบังคับต่อไปเท่าที่ไม่ขัดกับพระราชบัญญัติดังกล่าว พิเคราะห์แล้วเห็นว่า ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๑๕ ซึ่งผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๔ และข้อ ๑๑ ของประกาศดังกล่าวในการออกกฎกระทรวง ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๑๕) แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๘) ลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๑๘ โดยข้อ ๑ (๑) ของกฎกระทรวงดังกล่าว กำหนดห้ามนักเรียนชายตัดผมหรือไว้ผมยาวจนด้านข้างและด้านหลังยาวเลยตีนผมหรือไว้หนวดไว้เครา ห้ามนักเรียนหญิงตัดผม หากไว้ผมยาวเลยต้นคอ ต้องรวบให้เรียบร้อย รวมทั้งห้ามนักเรียนใช้เครื่องสำอางหรือสิ่งปลอมเพื่อการเสริมสวย ดังนั้นข้อกำหนดดังกล่าวจึงมีสาระสำคัญเป็นการกำหนดข้อห้ามเกี่ยวกับทรงผมและการใช้เครื่องสำอางของนักเรียนทั้งในสังกัดของผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ และโรงเรียนราษฎร์ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษา กรณีจึงถือได้ว่าเป็นกฎที่มีผลเป็นการจำกัดเสรีภาพในร่างกายของบุคคลผู้มีสถานะเป็นนักเรียน ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๔๕ กำหนดให้นักเรียนตามการศึกษาภาคบังคับเกินอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดจนถึงอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งปรากฏหลักการและเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ระบุไว้ในหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติว่า โดยที่ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๙๔ ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๕ ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน สาระสำคัญและรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการสงเคราะห์คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็ก ไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบันสมควรกำหนดขั้นตอนและปรับปรุงวิธีการปฏิบัติต่อเด็กให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อให้เด็กได้รับการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และมีพัฒนาการที่เหมาะสม... และมาตรา ๒๒ วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ซึ่งบัญญัติว่า การปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใด ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ... และมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง (๑) ซึ่งกำหนดห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการอันเป็นการทารุณกรรมต่อร่างกายหรือจิตใจของเด็ก และกฎกระทรวงกำหนดแนวทางการพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๙ ออกตามความในมาตรา ๖ และมาตรา ๒๒ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ ข้อ ๑ กำหนดว่า การกระทำเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก ให้พิจารณา

สำเนาถูกต้อง

๑

(นางเจริญยิ่ง ทิมประทุม)

เจ้าหน้าที่ศาลปกครองชำนาญการ

/ตามแนวทาง...

ตามแนวทาง ดังต่อไปนี้ (๑) ลักษณะเฉพาะตัวของเด็กแต่ละคน (๒) ความเหมาะสม ความต้องการ และความจำเป็นของเด็ก... แล้ว เห็นว่า เจตนารมณ์ของประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๑๕ และข้อ ๑ (๑) ของกฎกระทรวง ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๑๕) แก้ไขเพิ่มเติม โดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๘) ลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๑๘ ที่กำหนดข้อห้าม สำหรับนักเรียนเกี่ยวกับการไว้ทรงผมและการใช้เครื่องสำอาง เป็นข้อกำหนดที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดีเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ การเป็นบุตรที่ดีของบิดามารดา การเป็นศิษย์ที่ดีของครู โดยกำหนดให้อยู่ในคำสั่งสอนและโอวาทของผู้ใหญ่และระเบียบ ประเพณีเป็นสำคัญ โดยมีได้คำนึงถึงสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และพัฒนาการของอัตลักษณ์ และบุคลิกภาพของเด็กในแต่ละช่วงวัยจากช่วงวัยเด็กเล็กอายุ ๖-๗ ปี จนถึงช่วงวัยรุ่นอายุ ๑๓-๑๖ ปี ซึ่งเป็นเด็กที่มีสถานะนักเรียนที่อยู่ในบังคับของกฎกระทรวงดังกล่าว กรณีจึงไม่อาจ ถือได้ว่าประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๑๕ ดังกล่าว และ ข้อ ๑ (๑) ของกฎกระทรวง ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๑๕) แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๘) ลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๑๘ ที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ ออกโดยอาศัยอำนาจ ตามประกาศของคณะปฏิวัตินี้ดังกล่าว เป็นกฎที่คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ และ ยังอาจมีการบังคับใช้กฎที่พิพาทนั้นอย่างเคร่งครัดจนอาจมีผลร้ายต่อจิตใจของเด็กที่มีความ หลากหลายของอัตลักษณ์ทางเพศ อันเป็นการขัดกับหลักการและบทบัญญัติ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๒๒ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง (๑) ประกอบกฎกระทรวงกำหนดแนวทางการพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุด ของเด็กหรือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๙ ข้อ ๑ ออกตามความใน มาตรา ๖ และมาตรา ๒๒ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ และเมื่อพิเคราะห์ ตามมาตรา ๖๔ แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน ซึ่งบัญญัติว่า นักเรียนและนักศึกษาต้องประพฤติตน ตามระเบียบของโรงเรียนหรือสถานศึกษาและตามที่กำหนดในกฎกระทรวง เห็นว่า ระเบียบ ของโรงเรียนและสถานศึกษาย่อมหมายรวมถึงความประพฤติเกี่ยวกับทรงผมของนักเรียน ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนด้วยแล้ว โดยหลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวแล้ว ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ ได้ออกกฎกระทรวงกำหนดความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๘ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวงกำหนดความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒ โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๖๔ แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ ซึ่งแม้กฎกระทรวงดังกล่าวจะมีได้มีข้อกำหนดเกี่ยวกับ ทรงผมนักเรียนอย่างเฉพาะเจาะจงไว้ แต่ข้อ ๒ ของกฎกระทรวงดังกล่าว กำหนดให้ โรงเรียนหรือสถานศึกษามีอำนาจออกระเบียบว่าด้วยความประพฤติของนักเรียน

สำเนาถูกต้อง

๑.

(นางเจริญยิ่ง ทิมประทุม)

เจ้าหน้าที่ศาลปกครองชำนาญการ

/และนักศึกษา...

และนักศึกษาได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎกระทรวงนี้ โรงเรียนหรือสถานศึกษาจึงอาจกำหนดระเบียบเกี่ยวกับการไว้ทรงผมนักเรียนไว้เป็นส่วนหนึ่งของข้อกำหนดเกี่ยวกับการแต่งกายของนักเรียน โดยพิจารณาให้สอดคล้องตามหลักการเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กและคำนึงถึงการพัฒนาอัตลักษณ์และบุคลิกภาพที่เหมาะสมตามช่วงอายุของนักเรียนได้ ส่วนที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ อ้างว่า กฎกระทรวง ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๑๕) แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๘) แยกนิยามคำว่า การแต่งกายกับทรงผมไว้ และตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กมิได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องทรงผมไว้ กฎกระทรวงดังกล่าวจึงยังคงมีผลใช้บังคับอยู่ นั้น เห็นว่า การไว้ทรงผมเป็นองค์ประกอบย่อยที่สามารถจัดรวมอยู่ในเรื่องของการแต่งกายตามกฎระเบียบของโรงเรียนที่นักเรียนสังกัด ซึ่งผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ อาจกำหนดเป็นนโยบายหรือแนวปฏิบัติ โดยให้โรงเรียนและสถานศึกษาวางระเบียบเกี่ยวกับการไว้ทรงผมของนักเรียนตามแนวนโยบายหรือมาตรฐานกลางที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ กำหนด โดยให้คำนึงถึงหลักการเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพที่ดีของนักเรียน และการมีส่วนร่วมของนักเรียน สถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชนท้องถิ่นด้วย ดังนั้น กรณีจึงไม่อาจอ้างมาตรา ๘๘ ที่บัญญัติว่า บรรดากฎกระทรวง ข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามความในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๙๔ ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๕ และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ ให้คงใช้บังคับต่อไปได้ แต่ต้องถือว่าข้อ ๔ ของประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๑๕ และข้อ ๑ (๑) ของกฎกระทรวง ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๑๕) แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๘) ลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๑๘ ที่ห้ามนักเรียนชายตัดผมหรือไว้ผมยาวจนด้านข้างและด้านหลังยาวเลยตีนผมหรือไว้หนวดไว้เครา ห้ามนักเรียนหญิงตัดผมหรือไว้ผมยาวเลยต้นคอ หากทางโรงเรียนหรือสถานศึกษาได้อนุญาตให้ไว้ผมยาวเกินกว่านั้น ก็ไม่รวบให้เรียบร้อย รวมทั้งห้ามนักเรียนใช้เครื่องสำอางหรือสิ่งปลอมเพื่อการเสริมสวย นั้น เป็นกฎที่ถูยกยกเลิกไปโดยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ เนื่องจากประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๑๕ ซึ่งเป็นฐานแห่งอำนาจในการออกกฎกระทรวงที่พิพาท มีเจตนารมณ์ที่ขัดกับหลักการและบทบัญญัติมาตรา ๒๒ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ประกอบกับเมื่อพิจารณาเนื้อหาของกฎกระทรวงฉบับที่พิพาท ซึ่งกำหนดลักษณะทรงผมของนักเรียน โดยมีได้คำนึงถึงพัฒนาการของบุคลิกภาพของเด็กในแต่ละช่วงวัยและความหลากหลายของอัตลักษณ์ทางเพศของบุคคลตั้งที่วินิจฉัยมาแล้วข้างต้น จึงถือว่ากฎกระทรวงดังกล่าว ซึ่งเป็นกฎที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป มิได้มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจง มีผลเป็นการจำกัดเสรีภาพในร่างกายของบุคคล

สำเนาถูกต้อง

๑
(นางเจริญยิ่ง ทิมประทุม)
เจ้าหน้าที่ศาลปกครองชำนาญการ

/เกินสมควร...

เกินสมควรแก่เหตุ ตามมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
กฎกระทรวงดังกล่าวจึงเป็นกฎที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งใช้บังคับมิได้ ตามมาตรา ๕ วรรคหนึ่ง
ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พิพากษาให้เพิกถอนกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๘) ลงวันที่ ๖ มกราคม
๒๕๑๘ ออกตามความในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕
นับแต่วันที่ศาลปกครองสูงสุดมีคำพิพากษา

นางสาวสายทิพย์ สุกติพันธ์
ตุลาการศาลปกครองสูงสุด

ตุลาการเจ้าของสำนวน

นายไพบูลย์ วราหะไพฑูรย์
ตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองสูงสุด
ช่วยทำงานชั่วคราวในตำแหน่ง ประธานแผนกคดีสิ่งแวดล้อม
ในศาลปกครองสูงสุด

นายวชิระ ชอบแต่ง
ตุลาการศาลปกครองสูงสุด

นายเชิดชู รักตะบุตร
ตุลาการศาลปกครองสูงสุด

นายประเวศ รักษพล
ตุลาการศาลปกครองสูงสุด

ตุลาการผู้แถลงคดี : นายเชวงศิลป์ สุวรรณจินดา

สำเนาถูกต้อง

(นางเจริญยิ่ง ทิมประทุม)
เจ้าหน้าที่ศาลปกครองชำนาญการ

